

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	855
Land:	Den Demokratiske Republik Congo
Kilde:	Landinfo
Titel:	Respons. Den demokratiske republikken Kongo: Foreldreansvar for barn
Udgivet:	5. oktober 2023
Optaget på baggrundsmaterialet:	29. februar 2024

Den demokratiske republikken Kongo: Foreldreansvar for barn

- Hvordan fordeles foreldreansvar for barn i DR Kongo?
- Hvem får foreldreansvar ved skilsmisse eller samlivsbrudd?
- Hvem får foreldreansvar når en eller begge foreldre er forsvunnet?
- Hvordan praktiseres det juridiske rammeverket for foreldreansvar?

Juridisk rammeverk og begrepsbruk

Familieloven (Code de la famille 2016) utgjør det juridiske rammeverket for foreldreansvar i Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo).¹ Den nåværende loven er en revisjon av loven fra 1987, men den har vi bare funnet i en utgave med alle revisjoner gjort mellom 1987 og 2016 (Code de la famille 1987). I denne responsen siterer vi bare gjeldende lovverk, altså loven fra 2016.

Vi bruker 'foreldreansvar' synonymt med fransk *autorité parentale*. Norsk 'omsorg' oversetter *garde*. Barnedomstolen er den kongolesiske rettsinstansen *Tribunal pour enfants*, innført i 2011, da det ble opprettet barnedomstoler på by- og territorienivå i hele landet (Décret des tribunaux pour enfants 2011).

Foreldreansvar for barn

Foreldreansvar for barn er regulert i § 317 av Code de la famille (2016):²

Article 317:

L'enfant mineur reste, jusqu'à sa majorité ou à son émancipation, sous l'autorité conjointe de ses père et mère quant à l'administration de sa

¹ Se Zongwe, Butedi og Mavungu Clément (2020, del 6) for informasjon om hvordan familieloven er del av sivilloven (*code civil*). Referanser til kongolesisk lovverk er hentet fra et nettsted (Leganet.cd u.å.) drevet av en ikke-statlig organisasjon med kontor i Belgia, Partenariat pour le développement social (PPDS).

² Alle sitater av lovtekster har først fransk originaltekst, siden Landinfos oversettelse.

personne et de son patrimoine et quant à la protection de sa sécurité, de sa santé et de sa moralité.

En cas de dissentiment entre le père et la mère, la volonté du père prévaut. Toutefois, la mère a droit de recours devant le tribunal de la paix.

§ 317:

Et mindreårig barn forblir, frem til myndighetsalder eller emansipasjon³, under delt foreldreansvar mellom sin far og mor hva gjelder vergemål og forvaltning av formue, og hva gjelder ivaretagelse av trygghet, helse og moral.

Ved uoverensstemmelse mellom far og mor, har fars vilje forrang. Imidlertid har mor rett til å bringe saken opp for domstolen.

Mor og far er ikke likestilte hva foreldreansvar angår. Samtidig skiller ikke lovverket her på om barn er født innenfor ekteskap eller ikke.⁴

Foreldreansvar for barn etter skilsmisse eller samlivsbrudd

Dette er regulert i § 325 av Code de la famille (2016):

Article 325:

Si les père et mère sont divorcés ou séparés de fait, l'autorité parentale est exercée par celui d'entre eux à qui le tribunal compétent a confié la garde de l'enfant, sauf le droit de visite et de surveillance de l'autre.

Lorsque la garde a été confié à un tier, les autres attributs de l'autorité parentale continuent d'être exercés par les père et mère.

Toutefois, le tribunal, en désignant un tiers comme gardien, peut décider qu'il devra requérir l'ouverture d'une tutelle.

³ Fransk *émancipation*. Som i mange andre land som følger fransk juridisk tradisjon, har DR Kongo lovbestemmelser hvor barn under myndighetsalderen, kan tilkjennes myndighet. Dette kan skje fra fylte 15 år, ved rettskjennelse eller gjennom ekteskap (Code de la famille 2016, §§ 289–293).

⁴ DR Kongo praktiserer *pater est*-regelen (Asland 2022) for barn født i ekteskap, regulert i §§ 601–613 av Code de la famille (2016). Hvem som skal registreres som barnets far når barnet er født utenfor ekteskap, er regulert i §§ 614–639.

§ 325:

Om far og mor er skilt eller i praksis separert, utøves foreldremyndighet av den som domstolen har tilkjent omsorg for barnet, men den andre forelderen har rett til besøk og til å holde oppsyn.

Når omsorgen er tilkjent en tredjeperson, fortsetter andre aspekter av foreldremyndigheten å utøves av far og mor.

Samtidig kan domstolen når den peker ut en tredjeperson som omsorgsperson, beslutte at det bør utpekes en verge.

Foreldreansvar for barn når foreldre har forsvunnet

Det raste to svært ødeleggende og omfattende kriger i DR Kongo fra 1996 til 2003, med store antall døde, internt fordrevne og flyktninger (Van Reybrouck 2011, s. 392–418; Prunier 2009; Stearns 2011). I det østlige Kongo har det pågått væpnede konflikter siden 1990-tallet, og det er ingenting som tyder på at det bildet kommer til å endre seg på lenge (Stearns 2021). I tillegg har det periodevis vært væpnede konflikter også i andre deler av Kongo siden de store krigene ble avsluttet i 2003.

Som følge av disse forholdene og utstrakt migrasjon mellom ulike deler av Kongo og til utlandet, har mange kongolesere mistet kontakt med nære familiemedlemmer. Det er vanlig at én eller begge foreldre er forsvunnet. Vi vil derfor også beskrive hva det juridiske rammeverket sier om foreldreansvar i den sammenhengen.

Juridisk rammeverk for fravær og forsvinning og foreldreansvar for barn

Et helt underkapittel av familieleven er viet fravær og forsvinning (*absence* og *disparition*) (Code de la famille 2016, §§ 173–210). Mange av bestemmelsene dreier seg om eiendomsrett og arv, og er ikke så relevante her, men tre paragrafer omhandler foreldreansvar for barn:

Article 198:

Si l'un des conjoints est absent et qu'il a laissé des enfants mineurs d'un commun mariage, l'autre conjoint exerce sur les enfants tous les attributs de l'autorité parentale, notamment quant à leur éducation et à l'administration de leurs biens, sous réserve du droit de regard d'un membre de la famille de l'absent désigné par le Tribunal pour enfants, sur proposition du conseil de famille.

Article 199:

Si lors de l'absence d'un conjoint, l'autre décède avant le jugement déclaratif de décès de l'absent, la tutelle des enfants mineurs est décernée à la personne désignée par le Tribunal pour enfants, sur proposition du conseil de famille.

Article 200:

Si l'absent a laissé des enfants issus d'un précédent mariage, le Tribunal pour enfants leur désigne un tuteur parmi les membres de la famille du père ou de la mère, sur proposition du conseil de famille.

Si l'absent a laissé des enfants nés hors mariage qu'il a reconnus, l'autre parent exerce sur eux l'autorité parentale avec le droit de regard d'un membre de la famille de l'absent désigné par le Tribunal pour enfants, sur proposition du conseil de famille.

Dans le cas où l'autre parent décède, le Tribunal pour enfants leur désigne un tuteur parmi les membres de la famille de l'absent ou du parent décédé.

§ 198:

Om en av ektefellene er fraværende og har etterlatt seg mindreårige barn fra et felles ekteskap, utøver den andre ektefellen alle aspekter av foreldreansvar for barna, spesielt hva angår utdanning og forvaltning av eiendelene deres, med forbehold om at et familiemedlem av den fraværende har rett til å holde oppsyn. Dette familiemedlemmet blir utnevnt av barnedomstolen etter forslag fra familien.

§ 199:

Når én forelder er fraværende, og den andre dør før den fraværende er erklært død av domstolen, blir en person utnevnt av barnedomstolen som verge for [deres] mindreårige barn. Personen blir utnevnt av barnedomstolen etter forslag fra familien.

§ 200:

Om den fraværende har etterlatt seg barn fra tidligere ekteskap, utnevner barnedomstolen en verge til dem blant familiemedlemmer av [deres] far eller mor, på forslag fra familien.

Om den fraværende har etterlatt seg barn født utenfor ekteskap som vedkommende har vedkjent seg, utøver den andre forelderen foreldreansvar

for barna. Et familiemedlem av den fraværende har rett til å holde oppsyn. Dette familiemedlemmet blir utnevnt av barnedomstolen på forslag fra familien.

I tilfeller hvor den andre forelderen er død, utnevner barnedomstolen en verge til barna blant familiemedlemmene til den fraværende eller den avdøde forelderen.

Praktisering av det juridiske rammeverket for foreldreansvar

Som nevnt ovenfor, er det vanlig at barn har mistet én eller begge foreldre i DR Kongo. I den sist publiserte demografi- og helseundersøkelsen for landet (MPSMRM, MSP & ICF International 2014), hvor levekårene til 94 682 personer fordelt på 18 171 husstander ble undersøkt, omfattet rundt en tredel av alle husstandene barn som ikke bodde med foreldrene sine:

Andel husstander som omfatter foreldreløse og barn under 18 som bor uten foreldrene sine	Urbane miljøer	Rurale miljøer	Til sammen
Barn som bor uten foreldrene sine	31,7 %	21,8 %	25,0 %
Dobbelt foreldreløs	3,4 %	2,0 %	2,4 %
Enkelt foreldreløs ⁵	12,1 %	12,0 %	12,0 %
Foreldreløse barn og/eller som bor uten foreldrene sine	36,3 %	27,2 %	30,1 %
Antall husstander	5 741	12 430	18 171

Tall hentet fra MPSMRM, MSP og ICF International (2014, s. 27, tabell 2.8).

Undersøkelsen viser videre at til sammen 20 % bodde sammen med mor, men ikke far – far til 3 % var død, mens far til 17 % levde uten å bo sammen med mor eller barna. Til sammen 14 % bodde hos andre enn foreldrene. 9 % av barna i undersøkelsen hadde mistet én eller begge foreldre – 1 % hadde mistet begge, 5 % hadde mistet far og 3 % mor. Andelen som hadde mistet én eller begge foreldre, steg med alder – blant barna mellom 15 og 17, hadde 18 % mistet minst én av

⁵ Inkludert barn hvor én forelder er død og det ikke er kjent om den andre er i live.

foreldrene (MPSMRM, MSP & ICF International 2014, s. 331; se tabell 19.2 på samme side for detaljer).

Selv om familieloven inneholder detaljerte bestemmelser for foreldreansvar og forvaltning av det ved skilsmisse eller når én eller begge foreldre er fraværende eller døde, er det et regelverk som fordrer at folk involverer rettsapparatet. Domstolene er blant de offentlige institusjonene folk har lavest tiltro til i Kongo. I den sist tilgjengelige undersøkelsen om hverdagskorrupsjon i afrikanske land (Transparency International 2019, s. 32)⁶, oppga 74 % at de fleste eller alle dommere var korrupte. Bare politikere og politifolk hadde omdømme på seg for å være enda mer korrupte enn dommere. 80 % av dem som hadde brukt en form for offentlig tjeneste det foregående året, hadde betalt bestikkelser til offentlig ansatte.

Det har vært flere skandaler rundt utenlandsadopsjon av barn i Kongo, for eksempel til Belgia (BBC News 2019), Kroatia og USA (Esslemont & Katombe 2015). I disse sakene har korrupte offentlige ansatte, både i rettsapparatet og andre etater, høyst sannsynlig bidratt til å utstyre barn som ikke skulle vært adoptert bort, med dokumentasjon som skal gi inntrykk av at alt har gått korrekt for seg. Dette viser at det ikke er grunn til å ha større tiltro til rettsapparatet i Kongo når det behandler saker som omfatter barns velferd enn i andre saker.

Det er altså utbredt at barn bor med andre enn egne foreldre, og kongolesere generelt har med god grunn veldig lav tiltro til rettsapparatet (og offentlige myndigheter for øvrig). Som konsekvens, er det svært få som oppsøker rettsapparatet for en formell overføring av foreldreansvar – enten barna bor med den ene forelder etter separasjon eller skilsmisse, eller uten noen av foreldrene. Følgelig har et fåtall kongolesere med ansvar for barn fordi en eller flere av foreldrene er ute av bildet, dokumentasjon på at de har foreldreansvar eller er utnevnt til verge.

En annen grunn til at folk ikke oppsøker rettsvesenet i slike situasjoner, er at det ikke finnes noe administrativt system som følger opp at formaliteter rundt foreldreansvar og vergemål er juridisk i orden. Det vil dermed ikke få juridiske, administrative eller praktiske konsekvenser verken for barn eller barns omsorgspersoner at det ikke finnes et juridisk vedtak om foreldreretten. Dette gjelder mange forhold i livet; folk unngår å oppsøke myndighetene fordi de er korrupte, men også fordi det ikke har noen praktisk konsekvens at de ikke involverer dem (før det eventuelt kommer på spissen i en migrasjonskontekst).

⁶ Det er ingen grunn til å tro at korrupsjonen i rettsapparatet er blitt mindre i Kongo siden 2019.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Asland, John (sist oppdatert 8. september 2022). *Pater est-regelen*. Tilgjengelig fra https://snl.no/pater_est-regelen [lastet ned 27. september 2023].

BBC News (2019, 29. januar). Belgium children face DNA tests amid DR Congo kidnap fears. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-europe-47042241> [lastet ned 29. september 2023].

Code de la famille (1987). *Loi n°87-010 du 1er août 1987 portant Code de la Famille*. Tilgjengelig fra <https://www.leganet.cd/Legislation/Code%20de%20la%20famille/Table.htm> [lastet ned 25. september 2023].

Code de la famille (2016). *Loi n° 16/008 du 15 juillet 2016 modifiant et complétant le Loi n°87-010 du 1er août 1987 portant Code de la Famille*. Tilgjengelig fra <https://www.leganet.cd/Legislation/Code%20de%20la%20famille/CDF.2017.pdf> [lastet ned 25. september 2023].

Décret des tribunaux pour enfants (2011). *Décret n° 11/01 du 05 janvier 2011 fixant les sièges ordinaires et ressorts des tribunaux pour enfants*. Tilgjengelig fra <https://www.leganet.cd/Legislation/Droit%20Judiciaire/D11.05.01.2011.TPE.htm> [lastet ned 28. september 2023].

Esslemont, Tom & Katombe, Kenny (2015, 28. oktober). Congolese ban on overseas adoptions fuels smuggling of children. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/uk-congodemocratic-adoptions-smuggling-idUKKCN0SM1XH20151028> [lastet ned 28. september 2023].

Leganet.cd (u.å.). *Description du projet*. Brussel: Leganet.cd. Tilgjengelig fra <https://www.leganet.cd/index.htm> [lastet ned 28. september 2023].

MPSMRM; MSP & ICF International (2014). *Enquête démographique et de santé en République Démocratique du Congo 2013–2014*. Rockville, Maryland: MPSMRM, MSP & ICF International. Tilgjengelig fra <https://dhsprogram.com/publications/publication-FR300-DHS-Final-Reports.cfm> [lastet ned 3. mai 2021].

- Prunier, Gérard (2009). *Africa's world war – Congo, the Rwandan genocide, and the making of a continental catastrophe*. Oxford: Oxford University Press.
- Stearns, Jason (2011). *Dancing in the glory of monsters: The collapse of the Congo and the great war of Africa*. New York: Public Affairs.
- Stearns, Jason (2021). *The war that doesn't say its name: The unending conflict in the Congo*. Princeton: Princeton University Press.
- Transparency International (2019). *Global corruption barometer Africa 2019: Citizens' views and experiences of corruption*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra <https://www.transparency.org/en/publications/gcb-africa-2019#> [lastet ned 3. mai 2021].
- Van Reybrouck, David (2011). *Kongo: Historien om Afrikas hjerte*. Oslo: Font.
- Zongwe, Dunia P.; Butedi, François & Mavungu Clément, Phebe (2020, august). *Update: Overview of the legal system of the Democratic Republic of the Congo (DRC) and research*. New York: Hauser Global Law School Program, New York University School of Law. Tilgjengelig fra https://www.nyulawglobal.org/globalex/Democratic_Republic_Congo1.html [lastet ned 17. august 2023].

© Landinfo 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.